

Martin Bakken

Læreres holdninger til mobilforbud i skolen

Bacheloroppgave i LGU53002

Mai 2019

Martin Bakken

Læreres holdninger til mobilforbud i skolen

Bacheloroppgave i LGU53002
Mai 2019

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet

Sammendrag

Denne kvalitative studien ser på hvilke holdninger lærere har til mobilforbud i skolen, og diskuterer disse holdningene i lys av relevant teori. I studien ble det intervjuet to ungdomsskolelærere på skoler som har en eller annen restriksjon mot mobil på skolen. Funnene viste at lærerne var enige i at mobilen kan være en viktig ressurs i undervisningen og ønsket den derfor velkommen i timene, men at den kun skal brukes til pedagogiske formål. Lærerne hadde derimot ulike meninger om hvor vidt elevene burde ha tilgang på mobilen i friminuttene. Den ene læreren mente at et mobilforbud i friminuttene førte til et både tryggere og mer sosialt miljø på skolen, og at elevene hadde godt av å få nesa opp fra skjermen slik at de fikk øvd seg på å være sosiale. Den andre læreren mente at elevene kunne være sosiale gjennom mobilen, og at et forbud ville gå hardt utover de elevene som foretrekker å være sosiale på denne måten. Dessuten var denne læreren opptatt av at i stedet for å fjerne mobilen bør vi heller fokusere på å lære elevene gode verdier og holdninger rundt bruken av den. Disse funnene tyder på at det eksisterer to måter å betrakte både sosial kompetanse og danning på blant dagens lærere. Den ene siden ønsker å fokusere på den mer tradisjonelle dannelsen og ansikt-til-ansikt-kommunikasjonen, mens den andre ser på mobilen som en viktig dannelsesaktør, og tar høyde for det digitale aspektet ved sosialisering og dagens danning.

Innhold

Innledning.....	2
Teori	3
Mobilforbud	3
Digital kommunikasjon	3
Nettmobbing.....	6
Kategorial dannning	7
Digital dannning	8
Modellæring	8
Metode.....	9
Kvalitativt intervju	9
Validitet.....	9
Reliabilitet	10
Feilslutninger.....	11
Utvalg	11
Etikk	12
Analyse.....	12
Resultater.....	12
Det sosiale	13
Trygghet	14
Mobilen som læringsressurs.....	14
Drøfting	15
Avslutning	23
Referanser.....	24

Innledning

Mobilforbud i skolen har de siste årene vært gjenstand for en het debatt i skolepolitikken, og det finnes mange ulike meninger om hvilken rolle mobilen skal spille i både klasserom og friminutt. Denne debatten har malt et litt dystert bilde av mobilen, og blir ofte fremstilt som et onde som stjeler både oppmerksomheten og konsentrasjonen til elevene. Flere og flere skoler har valgt å innføre en eller annen form for mobilforbud i skoletiden, og spørreundersøkelser viser at flesteparten av folket ønsker et slikt forbud velkommen (Gullestad, 2018). Etter å ha vært i praksis på flere skoler med mobilforbud har jeg fått kjenne på at mobilforbud er et betent tema blant både elever og lærere, og at dette er noe jeg har lyst til å lære mer om. Mobildebatten kommer nok mest sannsynlig ikke til å stilne med det første, og i min fremtidige jobb som lærer kan jeg fort befinne meg i en situasjon der jeg blir nødt til å argumentere for mitt eget syn på mobilbruk i skolen, og da kan det være en fordel å ha litt kunnskap på feltet.

Den digitale utviklingen har vært enorm de siste tiårene, og med mobilen og sosiale medier i spissen har den funnet seg til rette på stort sett alle våre arenaer. I skrivende stund sitter jeg på hytta, som på mange måter er et teknologisk fristed uten hverken tv, strøm eller innlagt vann, men til og med her sitter jeg og ser på åtte smarttelefoner som lyser opp med jevne mellomrom på hylla inne på kjøkkenet. Det er liten tvil om at mobilen har beriket livene våre på mange forskjellige måter, blant annet gjennom tilgang på verdens største bibliotek og muligheten til å sende en selfie til den andre siden av jordkloden ved hjelp av et par tastetrykk. Men er alt blitt til det bedre? Dette biblioteket er en enorm informasjonskilde uten noe særlig filter, der all slags propaganda og fake news kan bli plukket opp av dagens unge, og selfien kan like gjerne være et nakenbilde som havner på avveie og spredt på nettet. Aldri før har det vært viktigere å danne digitalt kompetente elever, men hvilken rolle mobilen skal spille i denne danningen er et spørsmål man ikke klarer å enes om. Er mobilen en viktig ressurs i dagens skole? Og i så fall på hvilke felt? Er skolen tjent med et forbud? Og i så fall hvor strengt? Det er lærernes holdninger til nettopp disse spørsmålene jeg ønsker å se på i denne bacheloren, og endte derfor opp med følgende problemstilling:

- *Hvilke holdninger har lærere til mobilforbud i skolen?*

Av hensyn til oppgavens omfang og min egen interesse kommer jeg til å fokusere på holdningene til de sosiale og didaktiske aspektene ved elevenes forhold til mobilen, og se bort ifra holdningene til de mer administrative konsekvensene et forbud innebærer for læreren.

Teori

Ettersom mobilen er en såpass ny teknologi er det begrenset med teori og forskning rundt både bruken og konsekvensene av den. Teorien omfatter forskningsartikler rundt konsekvenser av mobilbruk i form av prestasjoner og sosiale forhold, og det meste av dette fant jeg gjennom søk på internett. I lys av empirien fant jeg det også hensiktsmessig å anvende dannelses- og kommunikasjonsteori, i tillegg til noe om modellering, for å kunne argumentere for og imot de ulike synene på mobilforbud i skolen.

Mobilforbud

Chandler (2014) skiller mellom tre ulike tilnærminger til mobilforbud i skolen, nulltoleranse, begrenset bruk og bruk til læring, og greier ut om fordeler og ulemper ved disse. Det er bare sistnevnte, bruk til læring, som blir omtalt i denne oppgaven. En slik tilnærming vil åpne for bruk av mobilen som en læringsressurs i undervisningen og gi elevene muligheten til å for eksempel høre på musikk mens de jobber. Denne tilnærmingen gjør det enklere for lærere å kunne relatere fagstoff til elevene og vil kunne være med på å skape et sterkere bånd mellom skole og elev. Man vil i tillegg kunne nyte godt av godene i en undervisningssituasjon der elevene og lærerne kan lære av hverandre. Utfordringen ved en slik praksis vil være å ha kontroll over elevenes mobilbruk i timene, slik at det ikke blir en forstyrrende faktor.

Som det meste rundt mobilbruk i skolen, finnes det heller ikke veldig mye forskning rundt sammenheng mellom mobilforbud og prestasjoner. Det finnes derimot en forskningsrapport av Beland & Murphy (2015), og denne refereres ofte til av både skoler og i den generelle debatten rundt mobil i skolen. I denne rapporten blir det konstatert at mobilen kan være en vesentlig gjenstand for distraksjon i skolen, og at elevene på skolene som ble undersøkt fikk bedre testresultater etter at et totalt mobilforbud ble innført. Beland & Murphy (2015) understreker samtidig at forskningen deres ikke utelukker at mobilen kan være en viktig læringsressurs hvis den blir brukt riktig. Det finnes forskere på feltet som ikke klarer å finne en entydig negativ sammenheng mellom det å ha med seg mobilen inn i undervisningen og læringsutbytte (Grefsgård, 2019). Silseth & Gilje (i Grefsgård, 2019) frikjenner bruken av mobil i timen og peker på at mobilen gir læreren muligheter til å skape læringssituasjoner som bygger oppunder elevenes erfaringer fra deres daglige liv.

Digital kommunikasjon

Den digitale revolusjonen har ført til at barn bruker mer tid på nett, snaue 4 timer i gjennomsnitt hver dag (Staksrud & Ølafsson, 2019), og at dagens unge kommuniserer mer med hverandre over nett enn ansikt-til-ansikt (Worren, Vignæs & Senel, 2015). Mange

bekymrer seg over denne utviklingen og er redd for at dette går utover barnas sosiale liv. Ifølge Bufdir (2018) er dagens unge mindre sammen med venner nå enn tidligere, men er de blitt mindre sosiale? Det finnes flere som argumenterer imot forestillingen om at digitale og analoge fellesskap er ekvivalent med uekte og ekte fellesskap. Haugseth (2013, s. 95) viser blant annet til at flere forskere peker på at sosiale verdener eksisterer på nettet, og at disse har flere likhetstrekk med de tradisjonelle sosiale arenaene. Analyser har pekt på at sosiale forbindelser som er blitt skapt gjennom dataspill ikke nødvendigvis er begrenset til en forbindelse som kun eksisterer i den spillverdenen. Dette ble godt eksemplifisert gjennom historien om Mats, som forteller om en handikappet gutt som tilsynelatende ikke hadde noe sosialt nettverk og bare satt på rommet sitt og spilte dataspill (Schaubert, 2019). Etter hans død, bare 25 år gammel, dukket det derimot opp personer fra hele verden i begravelsen hans, som hadde et ønske om å ta farvel med gutten de hadde blitt kjent med gjennom den virtuelle verdenen. En nylig utført studie konkluderte dessuten med at tiden gutter bruker på gaming ikke har noen sammenheng med deres sosiale kompetanse, men at det kan påvirke jenter i noe større grad (Hygen et al., 2019). I samme studie hevdes det at barn med svak sosial kompetanse har en tendens til å spille mye dataspill i deres jakt på tilhørighet og mestring, ettersom gaming kan være lettere å håndtere for dem fremfor ansikt-til-ansikt-interaksjoner. Dijk (2006, i Haugseth 2013, s. 95) skiller mellom de organiske og virtuelle formene for fellesskap. De organiske fellesskapene kjennetegnes ved at de er begrenset av tid, sted og et fysisk rom, og jevnlig fysisk kontakt er en forutsetning. De virtuelle fellesskapene er på sin side både tid- og romløse, og kan medieres elektronisk. Mennesker kan delta i langt færre organiske enn virtuelle fellesskap, noe som gjør de organiske fellesskapene ikke bare mer homogene, men også mye rikere i form av at deltakerne deler språk, forståelser og har relasjoner på flere nivåer. Organiske fellesskap spiller fortsatt en større rolle enn de virtuelle i menneskers identitetsdannelse og fellesskapsfølelse, men selv om de virtuelle fellesskapene ikke kan erstatte de organiske kan de være med på å styrke dem.

Når vi snakker om kommunikasjon og digitale fellesskap kommer vi ikke utenom sosiale medier. Facebook ble tilgjengelig i Norge i 2007, og siden den gang har det dukket utallige flere sosiale medier på markedet som har endret måten vi kommuniserer på. Sosiale medier defineres som nettsider og apper som tilrettelegger for å skape og dele innhold, samt delta i sosiale nettverk (Aalen & Enli, 2018). Haugseth (2017, s. 208) bruker begrepet sosial mediarkitektur for å skille mellom digitale og sosiale medier, og beskriver dette som digital teknologi som muliggjør offentlig gruppebasert interaksjon eller deltakelse, og som i tillegg

overfører personlige eller sosiale markører sammen med et mediebudskap. Denne ekstra dimensjonen, som gjør det mulig å mediere identitet, status og tilhørigheten over nett, gjør sosiale medier til et sosialt fellesskap som er langt mer organisk enn de tidlige digitale nettverkene (Haugseth, 2013, s. 96). I en studie gjennomført av Castellacci & Tveito (2018), som ser på hvordan internett påvirker livskvaliteten vår, kom det frem at kommunikasjon gjennom sosiale medier og internett kan bidra til å styrke vårt sosiale nettverk og skjerme oss fra ensomhet. Dette forutsetter imidlertid riktig bruk av de sosiale mediene.

Personer som er oppvokst med teknologi rundt seg på alle kanter kan kalles digitale innfødte, og er derfor hovedsakelig brukt om de yngre generasjonene (Haugseth, 2013, s. 107). Disse har utviklet en digital språkfølelse, som blant annet gjør de i stand til å håndtere alle mulighetene og den enorme mengden informasjonen som internett har å by på. De digitale innvandrerne, som beskriver den eldre generasjonen og de barna som vokste opp uten teknologi rundt seg, har ikke den samme kapasiteten. Selv om de har lært seg å bruke de digitale mediene flyter ikke språkfølelsen på samme måte som hos de innfødte, ettersom erfaringene deres fra de analoge teknologiene gjør bruken av den moderne teknologien mer tungvint. Evnen til å kunne flytte oppmerksomheten raskt mellom ulike medier med helt forskjellig innhold blir løftet frem som en av de viktigste kompetansene de digitale innfødte besitter, og Prensky (2001, i Haugseth, 2013, s. 107) bruker begrepet «multitaske» om dette. Dette er en viktig egenskap å ha når man sitter i et rom med TV, PC og mobil påskrudd eller når man sitter i klasserommet med en PC som kjører flere forskjellige programmer mens læreren har undervisning. Likevel har forskning vist at multitasking går utover konsentrasjonen, oppmerksomheten og produktivitet, samt øker stressnivået (Haugseth, 2013, s. 107). Som mennesker har vi en begrenset kognitiv kapasitet, og en overskridelse av denne vil gå på bekostning av prestasjonene våre. Vi klarer ikke å følge med hvis det skjer for mye på en gang, og de digitale innfødte er ikke unndratt denne realiteten. Det er funnet ut at unge digitale innfødte som er trent på å dele oppmerksomheten mellom flere forskjellige oppgaver mister konsentrasjonen lettere enn andre, og de klarer ikke å filtrere vekk støy fra irrelevante stimuli.

Mobil- og mediebruk i dagens samfunn er et tema som er gjenstand for krasse debatter og mange forskjellige meninger, og det er et spørsmål som angår oss alle. Som Staksrud (2017) påpeker har medier og internett en tradisjon for å vekke sterke følelser hos folk, og ikke minst bekymring for hvilke langsiktige konsekvenser dette kan ha for barn og unge. Dette er spesielt tilfelle ved snakk om «nye medier», som refererer til medier som ikke var tilstede i «de

voksnes» oppvekst, og som man derfor har veldig liten oversikt over mulige konsekvenser av. I møte med slik usikkerhet omkring varige mén på barn velger mange å konkludere med at det er ikke verdt sjansen og heller regulere eller utsette bruken av for eksempel sosiale medier og dataspill. Barn utsetter seg selv for mer risiko jo mer de bruker internett og de ulike tjenestene tilknyttet nettet, men samtidig vil de opparbeide seg en større erfaringsbase og kunnskap om bruk av internett, derav øke deres digitale ferdigheter og kompetanse som vil gi større digital motstandskraft (Staksrud & Ólafsson, 2019).

Computer-mediated-communication (CMC) er en teori som hovedsakelig beskriver all kommunikasjon som foregår mellom to eller flere pcer, men kan også blir anvendt på kommunikasjon mellom alle elektroniske medier for å undersøke hva som skjer når vi kommuniserer gjennom skjermer (newtechnocomm, 2016). Eksempler på slik kommunikasjon er blogger, tweets, telefonkonferanse, emailer og Facebook-meldinger. En av fordelene ved CMC er at det bryter ned enkelte av barrierene noen har for kommunikasjon. For enkelte kan sjenertethet, utseende og fysiske begrensninger være effektive hindringer for ansikt-til-ansikt-kommunikasjon, men gjennom anonymiteten CMC tilbyr kan disse få en alternativ kommunikasjonsplattform. Tall fra EU Kids-undersøkelsen viste at 29% av dagens unge oppgir at de synes det er lettere å være seg selv på nett enn når de er med andre ansikt-til-ansikt (Staksrud & Ólafsson, 2019). CMC er også med på å hviske ut både identitets- og sosialforskjeller, slik at deltakerne i denne typen kommunikasjon vil fremstå som mer likeverdige (MTFOUGHY, 2016). En av baksidene ved CMC er at kommunikasjon mister dybde, og den er blitt kritisert for å mangle sosioemosjonelle aspekter.

Nettmobbing

Nettmobbing og netthets er definitivt en av skyggesidene ved det digitale inntog i samfunnet. Sosiale medier åpner for fellesskap og samhold, men de åpner også opp for misbruk i form av mobbing og sjikane (Haugseth, 2013, s. 102). Man har muligheten til å dele pinlige bilder og hetse andre over chat og kommentarfelt, og i mange tilfeller kan denne virtuelle formen for mobbing svi like mye som verbale og fysiske overgrep. Der tradisjonell mobbing ofte begrenset seg til skoletiden, kjenner digital mobbing ingen slike grenser og kan foregå hele døgnet, også i helger og ferier når skolen er stengt. Sosiale medier har også bidratt til å tydeliggjøre uheldige sosiale mønstre og forskjeller ved å tallfeste popularitet i form av antall likes og følgere. Det finnes lite forskning som ser på sammenhengen mellom mobilforbud og nettmobbing i skolen, men en undersøkelse gjennomført av National Center for Educational Statistics (NCES) i USA viste at det ikke finnes noen positiv korrelasjon mellom mobilforbud

i skolen og nettmobbing, snarere tvert imot (NCES, 2018). Tallene i denne undersøkelsen viste at 16,9% av skolene som hadde en form for mobilforbud i skoletiden opplevde nettmobbing på ukentlig basis, mens dette tallet nesten var halvert (9,7 %) hos skolene som ikke hadde et slikt forbud. Tall fra EU-kids Online-undersøkelsen kan også være med på å underbygge en generell oppfatning om at mer mobilbruk ikke nødvendigvis resulterer i mer mobbing (Staksrud & Ólafsson, 2019). Undersøkelsen viste en nedgang i antall barn i alderen 9-17 år som følte seg utsatt for mobbing i perioden 2010 til 2018, selv om det i løpet av denne perioden har vært en betraktelig økning i bruken av sosiale medier og mobiltelefon generelt.

Kategorial danning

Danning er et sammensatt begrep med mange forskjellige teorier tilknyttet seg og som vanskelig lar seg definere, men kort sagt kan man si at det har med forming av mennesket å gjøre. Danning og utdanning er to nært beslektede ord som Gustavsson (2009, s. 97) forklarer forskjellen på ved å se på det som at utdanningen har en utstaket kurs fra starten av, hvor det finnes et mål i form av en eksamen eller lignende i enden, mens danningen viser til selve prosessen. I Opplæringslova (1998, §1-1) skal skolen fremme danning og holdninger som forbereder de på deltakelse i samfunnet etter endt skolegang. Kategorial danning er en danningsteori beskrevet av den tyske pedagogen Wolfgang Klafki, der han prøver å forene det han kaller de formale og materiale danningsteoriene (Hohr, 2011, s. 167). I denne teorien er det kategoriene som legges til grunn og som åpner elevene for verden samtidig som den åpner verden for elevene, og således blir bindeleddet mellom person og verden. Ettersom det er kategoriene som er nøkkelen til meningsfull forståelse blir det didaktikkens viktigste oppgave å finne et innhold som legger til rette for den kategoriale danningen. For å være i stand til å velge ut dette innholdet på best mulig måte har Klafki utformet et sett med didaktiske spørsmål som man kan stille seg under planleggingen av undervisningen. Av hensyn til denne oppgavens fokus og omfang trekker jeg bare frem tre av disse. For det første må man spørre seg om hvilken betydning det faglige innholdet har for elevens nåtid. Her er det graden av sammenheng mellom innholdet og elevenes egen verden som gjør seg gjeldende. Det andre spørsmålet dreier seg om innholdets evne til å opprettholde spenningsforholdet mellom barnets og den voksnes perspektiv. Man skal anerkjenne perspektivet til barna, uten å forkaste perspektivene til den mer erfarne voksne. Klafki tilskrev det eksemplariske stor verdi i sin kategoriale danning, og spørsmål tre omhandler nettopp dette. Gode eksempler synliggjør det kategoriale i konkrete situasjoner, hendelser og gjenstander, og bidrar dermed til en utvidelse av kategorier og forståelse hos eleven (Hohr, 2011, s. 167).

Digital dannning

Digital kompetanse og digitale ferdigheter er veletablerte begreper vi ofte hører om i norsk skolekontekst, men Schofield (2017) argumenterer for at disse begrepene i stor grad innebærer et individuelt fokus og begrenser seg til hva enkeltmennesker trenger for å kunne delta i samfunnet. Digital danning er et mye bredere begrep som omfatter aspekter som identitet, følelse av fellesskap, refleksjon og kritisk refleksjon, men også solidaritet, kompleksitet, individuell frihet, autonomi og fleksibilitet. Digital danning handler på den ene siden om å kunne bruke digitale verktøy på en hensiktsmessig måte og på den andre siden om evnen til å rette et kritisk blikk mot det etablerte mediesamfunnet, samt sine egne medievaner, og kunne forandre disse til noe bedre (Schofield, 2017). For å fremme digital danning mener Schofield at skolen må tørre å vektlegge etikk og verdier i undervisningen ved å utvikle læringsaktiviteter der etiske problemsstillinger i den digitale kulturen står i fokus. Et av skolens viktigste ansvarsområder bør være å diskutere hvilke verdier vi ønsker i en mediedominert verden, og som bidrar til en utvikling i riktig retning. Thorvaldsen (2015) peker på at nettet med sin kommutative kraft kan fungere som en aktiv dannelsesaktør ved at det fungerer som vårt nye speil der vi finner referanser, selvforståelse og en arena for identitetsdannelse. Her utvikler de unge kunnskap og erfaring gjennom sitt daglige bruk, men det er foreldrene og skolen som må sørge for å omdanne denne kunnskapen til en dypere innsikt og kompetanse. Barn og unge trenger voksne som setter klare rammer for deres bruk av media, men for stramme regler kan virke mot sin hensikt, ettersom unge trengte å erfare og utforske aspekter ved sin egen mediebruk for å kunne bli trygge mediebrukere (Haugseth, 2013, s. 112).

Modellæring

Modellæring, som også blir omtalt som observasjonslæring, er en type læring der samspillet mellom person, situasjon og atferd trer tydelig frem (Karlsdottir & Lysø, 2013). Ifølge denne teorien lærer vi gjennom observasjon av andre i sosiale situasjoner, og på denne måten ser vi hvordan handlinger utføres, i tillegg til at vi lærer av resultatet til disse handlingene. Bandura er en av de fremste teoretikerne på dette feltet, og han omtalte læringen som foregår gjennom observasjon av konsekvensene til andre sine handlinger for vikarierende læring, og læringen som skjer gjennom egne erfaringer for enaktiv læring (Karlsdottir & Lysø, 2013). De mest attraktive modellene kjennetegnes av høy status og deres kompetanse på feltet vi observerer, og vi er også mer tilbøyelige til å imitere personer som ligner oss selv, der alder, kjønn, kulturell bakgrunn og status blir viktige faktorer.

Metode

Kvalitativt intervju

For å belyse læreres holdninger til mobilforbud i skolen har jeg valgt kvalitativ metode og gjennomført to individuelle intervju med to forskjellige lærere. Ved en kvalitativ metode ønsker forskeren å samle inn data som representerer noen kvalitative egenskaper hos informantene, i kontrast til kvantitativ metode hvor man samler inn data som er tellbare (Larsen, 2017, s. 25). Larsen (2017) lister opp en rekke forhold man må vurdere ved valg av metode, men for meg var det spesielt tilnærmingen, problemstillingen og formålet med undersøkelsen som ble avgjørende. For å kunne kartlegge hvilke holdninger lærere har til mobilforbud i skolen føltes kvalitativt intervju veldig rett, ettersom det gir anledning til å gå litt i dybden. En av fordelene med det kvalitative intervjuet er at det lar forskeren stille oppfølgingsspørsmål og gir muligheten for langt mer utfyllende svar enn hva en kvantitativ undersøkelse kan gi (Larsen, 2017, s. 29). Mobilforbud er dessuten et relativt nytt fenomen, og jeg antok at det kan være til god hjelp for informanten at forskeren kan komme med noen rettesnorer underveis i intervjuet. Begge intervjuene kan kategoriseres som semistrukturerte med en fleksibel intervjuguide. Det som kjennetegner et slikt intervju er den løse strukturen ved at man utformer et sett med ferdig formulerte spørsmål før intervjuet, men man er fleksibel med hensyn til rekkefølgen og man har muligheten til å kunne stille oppfølgingsspørsmål der man føler at det er nødvendig (Larsen, 2017, s. 99). Fordelen med en slik form for intervju er nettopp dette at man har muligheten til å gå i dybden, i tillegg til at man åpner for at informanten selv kan initiere en slik utdypning og muligens andre temaer som ikke omfavnes av forskerens spørsmål.

Validitet

Gjennom hele forskningsprosessen må man sørge for å sikre validitet i arbeidet sitt, og i kvalitativ forskning handler dette mye om bekreftbarhet, troverdighet og overføringsverdi (Larsen, 2017, s. 93). Hvilken grad av bekreftbarhet en undersøkelse har avhenger av om vi har undersøkt det vi faktisk skal undersøke, og om vi har samlet inn data som relevant for problemstillingen vår. For å sikre at forskningen vår har troverdighet, er det viktig at våre fortolkninger av dataen er gyldig for den virkeligheten vi har studert og at våre forskningsresultater skal kunne overføres til andre grupper enn de som har deltatt i vår forskning. Selv om kvalitative data ikke kan generaliseres i like stor grad som i kvantitativ forskning, kan man bruke det generaliserende og diskuterende i form av at noen mønstre trekker i en retning, mens andre trekker i en annen (Halkier i Hoffmann, 2013). Ut ifra to intervjuer vil det være vanskelig å konkludere med hva slags holdninger som er mest utbredt

blant lærere, men det kan være med å si noe om hvilke holdninger som faktisk finnes. Man kan også styrke kvalitative studiers validitet ved å la prosessen preges av gjennomsiktighet (Larsen, 2017, s. 94). Med dette mener vi at forskeren skal vise hvordan man har kommet frem til de konklusjonene man har gjort, og hvordan man har fortolket ulike resultater. Metoder som gir deg muligheten til å foreta korreksjoner underveis og en fleksibel prosess hvor man kan endre enkelte spørsmål underveis kan være med på å sikre høy validitet (Larsen, 2017, s. 95). Dette bidrar til mer data og et bedre grunnlag for å kunne trekke slutninger. Gjennom mitt semistrukturerte intervju har informantene kunnet snakke fritt og selv ta opp ting de synes er viktige for tema, og dette har i noen tilfeller vært forhold rundt temaet som jeg ikke hadde tenkt på før intervjuet. Dette har vært med på å styrke validiteten til min undersøkelse.

Reliabilitet

Reliabilitet viser til hvilken grad nøyaktighet og pålitelighet preger undersøkelsen (Larsen, 2017, s. 94). Man må stille seg spørsmålet om en annen forsker, ved akkurat samme fremgangsmåte og prosess, ville kunne få de samme resultatene som du har fått i din undersøkelse. I kvantitativ forskning kan dette enkelt gjøres ved at flere forskere sjekker nettopp dette, men det er ikke like enkelt å sikre høy reliabilitet ved bruk av kvalitative metoder. I intervju er det også vanskelig å forsikre seg om at man får de samme resultatene, ettersom det er en mulighet for at det informanten sier kan være avhengig av alt fra hvem som gjennomfører intervjuet, til dagsform på vedkommende. Troverdighet og gjennomsiktighet er også viktig for reliabiliteten (Larsen, 2017, s. 95). Man må passe på å være så objektiv som mulig i datainnsamlingen og fortolkningen sine, samt ha en tydelig beskrivelse av fremgangsmåten sin. En viktig ting forskeren kan gjøre for å sikre en høy reliabilitet er å være nøyaktig i behandlingen av data (Larsen, 2017, s. 95). På mange måter føler jeg at min behandling av data har vært ryddig og oversiktlig, og holdt de forskjellige intervjuene klart adskilt, men på noen områder kan reliabiliteten blitt overholdt på en enda bedre måte. Det at intervjuene ble notert fortløpende av intervjueren selv kan være en faktor når det kommer til nøyaktig koding av tekst. Selv om jeg noterte ned essensen hva som ble sagt, og finskrev dette rett etter intervjuet, kan det likevel være en fare for at noe informasjon har gått tapt i prosessen. For å sikre god reliabilitet har det vært viktig for meg å sørge for at arbeidet med denne oppgaven ikke har vært påvirket av mitt subjektive skjønn eller personlige holdninger til mobilforbud, og ikke minst i måten jeg har gått frem på i intervjuene. Dette er et tema som

har vært mye fremme i medias søkelys, ofte med en positiv vinkling til forbud, og det er viktig å være bevisst denne potensielle påvirkningen.

Feilslutninger

Larsen (2017) beskriver intervjueffekten som en kilde til feilslutninger ved bruk av intervju. Denne effekten kan gjøre seg gjeldende ved at enten intervjuer påvirker informanten gjennom oppførsel eller ytrekjennetegn, ved at informanten forsøker å imponere forskeren og dermed endrer svarene sine deretter, eller ved at omgivelsene der intervjuet blir gjennomført påvirker svarene til informanten. Begge disse intervjuene ble gjennomført i et relativt åpent personalrom, og selv om de andre lærerne hadde timer i dette tidsrommet hendte det at noen kom gående forbi. For meg virket det ikke til å ha noen innvirkning på informantene, men i og med at vi kom inn på temaer som omhandlet kollegaer og ledelse, kan man ikke utelukke at noen svar ble påvirket av disse omstendighetene. Når det kommer til muligheten for at informantene skulle ønske å imponere meg, tror jeg dette er veldig usannsynlig med tanke på min rolle som student i praksis.

Utvalg

Ut ifra ressurser og tid bestemte jeg meg for å ta sikte på å utføre to intervjuer for å belyse problemstillingen min, og ønsket i utgangspunktet å finne en informant som var for mobilforbud i skolen og en som var imot. Det var vanskelig å finne noen som var helt imot et forbud, og jeg endte derfor med å søke etter to informanter som heller hadde et litt forskjellig syn på hvor strengt dette forbudet skal være i skolen. For å finne disse brukte jeg en blanding av utvelgning ved selvseleksjon og snøballmetoden. Utvelgning ved selvseleksjon gjøres ved at personene selv avgjør om de har lyst til å delta i undersøkelsen, og dette kan for eksempel foregå ved at man spør om noen vil være med i en forsamling (Larsen, 2017, s. 90).

Snøballmetoden går ut på at forskeren selv tar kontakt med personer som han/hun tror kan være aktuelle, eller kontakte noen man tror kjenner noen som kan være aktuelle. I mitt tilfelle fikk jeg god hjelp av praksislæreren min, som tross alt hadde god kjennskap til lærerkollegiet på skolen jeg var i praksis, til å finne aktuelle informanter. Jeg spurte også rundt på lærerværelset om noen hadde lyst til å delta. For å gi en mest mulig oversiktlig og ryddig fremstilling av resultater og sitater kommer intervjuobjektene heretter til å bli omtalt som Janne og Kjetil, to oppdiktete navn som gir et litt mer personlig preg, samtidig som det sikrer anonymiteten til informantene. Janne er lærer på en ungdomsskole som de siste par årene har hatt mobilhotell, det vil si at elevene leverer fra seg mobilen om morgenen og får den igjen når de er ferdig for dagen. Lærerne har imidlertid mulighet til å gi elevene tillatelse til å bruke

mobilen i undervisningen, hvis de ønsker det. Kjetil jobber også på en ungdomsskole, men denne skolen har ikke et like strengt forbud. Elevene har ikke lov til å bruke mobilen mens de er på skolen, men de er ikke nødt til å levere den fra seg og de har derfor lov til å ha den i lomma. Det finnes mobilhotell de kan bruke, men de færreste velger å benytte seg av dette da det er frivillig. Også på denne skolen har lærerne mulighet til å la elevene bruke mobilen i undervisningen.

Etikk

Før intervjuene fikk informantene tildelt et informert samtykkeskjema for denne bacheloroppgaven. Her ble det blant annet opplyst at det er frivillig å delta og informanten har mulighet til å trekke seg fra studiet når som helst. Ettersom jeg ikke behandler opplysninger som på noen som helst måte kan spores tilbake til personene som deltar i denne studien trengte jeg ikke å melde prosjektet mitt til NSD (NSD, 2018). Denne studien ble utført i samsvar med de etiske prinsippene i henhold til NESH (2016), og fiktive navn og generelle beskrivelser er brukt for å unngå gjenkjennelse.

Analyse

Jeg hadde en induktiv tilnærming til denne oppgaven. I motsetning til deduktiv forskning, tar denne metoden ikke utgangspunkt i noen bestemt teori, men har en mer åpen problemstilling (Larsen, 2017). Det er først etter at dataen er samlet inn at man begynner å lete etter relevant teori. Forskeren er åpen for ulike forklaringer og starter på oppgaven med et åpent sinn, uten å ha utelukket noe. Intervjuene mine er analysert ved bruk av den konstant komparative analysemetoden (Nilssen, 2012). For å finne kategorier leste jeg gjennom intervjuene og kodet materialet, før jeg deretter samlet koder som passet sammen i kategoriene. Intervjuene ble lagret på ulike dokumenter og for å kunne holde de adskilt da jeg samlet de under kategoriene fargekodet jeg det første intervjuet med grønn og det andre intervjuet med rød. Jeg endte til slutt opp med disse kategoriene: Det sosiale, mobilen som læringsressurs og trygghet.

Resultater

I denne delen kommer jeg til å presentere funnene som fremkom av intervjuene. Det er de definerte kategoriene som vil danne overskriftene og dermed strukturen i denne fremstillingen.

Det sosiale

Det ble tidlig klart at det sosiale var et sentralt element omkring lærernes holdninger til mobilforbud i skolen, og omhandler hovedsakelig mobilens rolle i friminuttene. Noe av det mest interessante med denne kategorien var at dette var et punkt der Janne og Kjetil ikke var samstemte, og de hadde tydelige forskjellige oppfatninger av mobilens rolle i det sosiale miljøet på skolen. Janne hadde en klar oppfatning om at mobilen førte til et dårligere sosialt miljø på skolen. Hun har vært lærer på den samme skolen i flere år og har observert en tydelig forskjell i det sosiale samspillet mellom elevene i friminuttet ettersom hva slags forbud som har vært praktisert. «Når det var lov med mobil i friminuttene var det mye mindre sosialt... kjempestor forskjell. Halvparten satt med nesa ned i mobilen, og det var helt stille i gangene i friminuttene.» Hun mener at mobilforbudet har ført til en bedring av det sosiale miljøet på skolen i form av at elevene rett og slett prater mer med hverandre uten muligheten til å sitte med mobilen. «Man burde øve seg på å være sosial. De fleste sitter sånn hele kvelden uansett. Og skolen blir da en arena der man får utfordret seg selv og øvd seg på å være sosial.»

Kjetil er derimot av den oppfatningen at elevene nødvendigvis ikke blir mindre sosiale av å ha tilgang til mobilen i friminuttene. Han anerkjenner at flere lærere rapporterer at elevene prater mer sammen uten mobil, men mener at det går litt begge veier. Kjetil sier han ser mange elever som er sosiale gjennom bruk av mobilene sine. «De sitter jo og viser videoer til hverandre, og diskuterer rundt det.» I tillegg fremhever han at selv om det er mange elever som prater mer med hverandre uten tilgang på mobil, er det også en elevgruppe som havner utenfor når alle andre prater sammen. «Og så finnes det jo som sagt elever som heller er sosiale gjennom mobilen, og foretrekker det, men blir fratatt den muligheten. Så for noen er det jo litt kjipt.» Janne er også klar over denne gruppen elever, men hun mener imidlertid at skolen gjør disse en bjørnetjeneste ved å la dem få sitte med mobilene i friminuttet. «Noen elever blir nok hardere rammet av forbudet enn andre, for eksempel elever som sliter med sosial angst. Samtidig er det en falsk trygghet å dykke ned i skjermen. Det blir enkleste utvei.»

Kjetil fremhever hans tro på å behandle elevene slik han ønsker å bli behandlet selv. «Jeg synes at det er litt merkelig at vi skal tvinge elevene til å være sosiale.» Han påpeker at han selv om han liker å prate med kolleger i pausene sine, hender det også at han heller ønsker å sitte for seg selv og lese nettavisen eller lignende.

Trygghet

Gjennom intervjuene kom det frem at tryggheten til elevene er et viktig aspekt når lærere vurderer hvor vidt man ønsker et mobilforbud på skolen eller ikke. Janne la spesiell vekt på mobilens evne til å kunne ta bilder og hvilken innvirkning dette hadde på elevenes opplevelse av egen trygghet. Hun var av den oppfatningen at elevene ble mindre trygge av å være omgitt av kameraer med vissheten om at noen kunne ta bilde av dem når som helst uten deres tillatelse, eller uten at de i det hele tatt var klar over det. Hun tror elevene slapper av mer uten mobil. «...bare det at elevene kan sitte i kantina og spise uten å tenke på at de noen kanskje filmer dem er med på å skape en trygghet.» Hun henviste også til langt mer alvorlige eksempler der elever tatt bilde av medelever i dusjen og elever som har filmet slåsskamper. I tillegg hevdet Janne at et mobilforbud kunne hjelpe i forebyggingen av nettmobbing.

Kjetil oppfattet ikke elever som tok bilde av hverandre som et stort problem, men fortalte at de hadde hatt noen saker på det opp gjennom. Nylig hadde de hatt et tilfelle der en jente hadde tatt opp mobilen i garderoben, noe som førte til utrygghet blant elevene. I ettertid ble det imidlertid bevist at hun ikke hadde tatt noen bilder, men det visste jo ikke elevene på det tidspunktet. Kjetil er heller opptatt av at vi burde lære elevene å gjøre det trygt for hverandre.

Her om dagen var det en elev som spurte om han kunne ta et bilde på skidag. Selvfølgelig fikk han lov til det. Jeg hadde jo også lyst til å ta bilde, det var jo fantastisk vær. Men man må gjøre dem bevisst på ting, som om de du tar bilde av synes det er greit. Det å varsle fra og si at nå tar jeg et bilde. Jeg er for at vi skal lære elevene å bruke mobilen på en god måte.

Mobilen som læringsressurs

Det kommer tydelig frem at både Janne og Kjetil ser på mobilen som en ressurs som kan være nyttig i undervisningen. Begge lærerne kan fortelle at de bruker mobilen av og til i undervisningen, men dog ikke så altfor mye. Janne sier at hun for eksempel lar elevene bruke mobilen til å ta bilder under eksperimenter i naturfag, slik at de slipper å tegne alt selv når de skal skrive rapport. Kjetil nevner bruksområder som applikasjoner for å stemme gitar og mobilen som kamera når de skal lage film, samt fordelene ved at alle elevene kan delta på Kahoot da de har et begrenset antall laptop. Ingen av de er tilhengere av et forbud der man ikke har mulighet til å anvende mobilen som en læringsressurs i undervisningen. Janne ordlegger seg slik: «Vi har jo mulighet til å bruke det pedagogisk, så hvis det ikke hadde vært lov hadde jo det vært veldig negativt. Vi bruker det jo i undervisningen. Vi lever jo i en digital verden, så vi må jo henge med på utviklingen.»

På en annen side mener også begge at et forbud som hindrer elevene fra å bruke mobilen fritt i timen er nødvendig. Janne hevder at et slikt forbud fører til mye mer fokus hos elevene i undervisningen, og viser også til at forskningen støtter denne påstanden. Kjetil formulerer seg slik: «De har jo ikke mer selvdisciplin enn at hvis de hadde stått fritt til å bruke mobilen som de vil, ville de nok ha latt seg distrahere mye.»

Han mener også at jo strengere regler man har mot mobil, jo vanskeligere blir det å ta i bruk alle de fantastiske mulighetene som faktisk finnes med mobilen. Hvis man har elever som er godt drilla på mobilbruk blir det lett å ta i bruk disse mulighetene, men han understreker viktigheten av at man lærer elevene å holde seg unna det de skal holde seg unna. Videre er Kjetil opptatt av at et mobilforbud kan føre til at skolen ikke forbereder elevene godt nok på den friheten de vil møte på senere i livet.

Jeg mener som sagt at på ungdomstrinn så nærmer dem seg å bli voksne, det å kunne takle frihet. Det er jo det som er den store forskjellen på barn og voksen. Man blir ikke fortalt hva man skal gjøre hele tiden. Man må ta valgene selv. Og da må vi jo lære dem å gjøre det da.

Lære dem gode verdier og holdninger til det. Så jeg mener at hvis man kjører et totalt mobilforbud på ungdomstrinnet så forbereder man dem ikke godt nok på den friheten de kommer til å møte på videregående og videre i livet. Man kan ikke gi dem full frihet. Men man burde gi dem noe så dem får øvd seg på det.

På spørsmål om vi har nok kunnskap om mobilbruk til skolen til å ta en riktig avgjørelse på et forbud, svarer begge nei. Kjetil utdyper: «...vi baserer oss egentlig ikke på forskning som jeg ser det. Vi baserer oss på subjektive meninger, og de er delte.»

Drøfting

Målet med denne oppgaven er å se på hvilke holdninger lærere har til mobilforbud i skolen og i denne delen vil resultatene derfor bli drøftet opp mot teori for å finne ut av dette.

De sosiale implikasjonene ved mobilen tydeliggjør et klart skille mellom lærerne i hvordan et mobilforbud faktisk skal se ut. Her kommer det tydelig frem at Janne ønsker et mobilforbud som skal gjelde hele skoledagen, mens Kjetil ikke ser noe i veien for at elevene skal kunne få bruke mobilen sin i friminuttene. Hovedargumentet til Janne er at tilgangen på mobil i friminuttet fører til usosiale elever som ser ned i skjermen og ikke snakker med hverandre, mens Kjetil mener at elevene kan være sosiale med hverandre gjennom bruk av mobilen.

Dette kan tolkes som at det rett og slett er to litt forskjellige oppfatninger av hva det vil si å være sosial. Janne tenker åpenbart på den tradisjonelle definisjonen av sosial der man står ansikt-til-ansikt og prater med hverandre, slik man stort sett har kommunisert med hverandre opp gjennom historien. Selv om mye av dagens kommunikasjon foregår digitalt, er det likevel nødvendig å inneha de sosiale egenskapene som er nødvendige i en «ansikt til ansikt-situasjon». Som CMC-teorien forteller oss vil kommunikasjon gjennom skjerm føre til en fattigere form for kommunikasjon, der man mister viktige elementer som for eksempel kroppsspråk og sosioemosjonelle aspekter (MTFOUGHY, 2016). I tillegg spiller de organiske fellesskapene en større rolle enn de virtuelle i vår identitetsdannelse og fellesskapsfølelse (Haugseth, 2013). Nettopp derfor kan det være viktig at dagens unge, som bruker mye av tiden sin i virtuelle fellesskap gjennom sosiale medier og internett, får en liten dytt i form av et mobilforbud inn i de organiske fellesskapene på skolen. Janne hevder at elevene får nok av skjermtid hjemme, og ikke får øvd seg på å være sosial hjemme. Tall fra EU Kids-undersøkelsen (Staksrud & Òlafsson, 2019) viser at barn og unge bruker i underkant av 4 timer i gjennomsnitt hver dag på internett, og viser at dette er en rimelig antakelse fra hennes side. Da er det kanskje slik at elevene trenger klare regler i skoletiden som tar vekk fristelsen av å bruke mobilen i friminuttene, slik at de blir tvunget til å øve seg på å være sosiale ansikt-til-ansikt med hverandre.

Kjetil kan tolkes dit hen at han mener man kan være sosial gjennom mobilen selv om kommunikasjonen foregår digitalt, og trekker i tillegg frem eksempler på at elevene prater om videoer de viser til hverandre på mobilen. Mobilen er på mange måter de unges teknologi og mye av deres liv utspiller seg nettopp gjennom denne teknologien og sosiale medier. Da er det kanskje nærliggende å tro at det er her man finner de tingene som opptar og engasjerer den yngre generasjonen, og som er utgangspunktet for de beste samtaler og diskusjonene. Ved å fjerne elevenes tilgang på mobilen i friminuttene, vil man muligens fjerne den kilden som setter i gang slike samtaler og diskusjoner. Det er flere ting som kan understøtte Kjetil sitt syn på det sosiale aspektet ved mobilen. Som Haugseth (2013) påpeker er sosiale medier og dagens internettlandskap langt mer organisk enn de tidligere digitale fellesskapene, og gjennom denne sosiale mediearkitekturen har man i stor grad mulighet til å mediere identitet, status og tilhørighet. Hvis sosiale medier blir brukt på riktig måte kan det være med på å skape en følelse av tilhørighet og styrke våre sosiale nettverk, og være et viktig redskap i kampen mot ensomhet (Castellacci & Tveito, 2018). Når det gjelder elevene som spiller på mobilen viser studier at gaming ikke går utover den sosiale kompetansen til dagens unge

(Hygen et al., 2019), og man kan hevde at dette er med på å tilbakevise Janne sitt syn på at mobilen frarøver elevene sosial trening. Alt dette peker på at elever som sitter med nesa ned i mobilen ikke nødvendigvis er mindre sosiale enn andre, men at det likevel eksisterer et syn som ikke anerkjenner dette. I studiet om gaming kom det frem at det var de barna som strever sosialt som også spilte mest, og at vi kanskje heller burde spørre oss hvorfor de gamer så mye, fremfor å bekymre oss for hva all spillingen gjør med dem (Hygen et al., 2019). Hvis dette stemmer kan lærere muligens bruke mobilen som et slags kartleggingsverktøy for å kunne identifisere de elevene som strever mest sosialt, og kanskje trenger litt ekstra hjelp.

Det faktum at hele 29% av barn i alderen 9-17 år føler at de kan være seg selv i større grad gjennom digital kommunikasjon enn ansikt-til-ansikt-situasjoner (Staksrud & Ólafsson, 2019) er også i tråd med Kjetil sine meninger om at det er en gruppe elever som taper på et mobilforbud som tar vekk elevenes tilgang til mobilen i friminuttene. Det er nok blant disse 29 prosentene at vi finner de elevene som Kjetil hevder at foretrekker å kommunisere gjennom mobilen, og som føler seg utenfor når de mister denne muligheten. CMC-teorien forteller oss at kommunikasjon via skjerm er med på å bryte de barrierene enkelte har for sosialt samvær (MTFOUGHY, 2016), og for elever som har problemer med å sosialisere seg ansikt-til-ansikt på grunn av utseende eller fysiske begrensninger kan mobilen være redningen. Selv om det ikke finnes noe forskning på det, er det nærliggende å anta at et forbud som fjerner elevenes tilgang på mobilen i friminuttene vil føre til at flesteparten av elevene prater mer med hverandre ansikt-til-ansikt og kanskje drar nytte av disse organiske fellesskapene i form av sosialisering og tilhørighet. På den andre siden er det også nærliggende å anta at det finnes en gruppe elever som ikke klarer å ta del i disse organiske fellesskapene på lik linje med de andre elevene, og som dermed ikke får dratt nytte av de samme fordelene. Det er heller ikke sikkert at de klarer å ta det steget ut av komfortsonen sin slik at de får øvd seg på å være sosial ansikt-til-ansikt, noe som Janne var veldig opptatt av. For noen elever er kanskje mobilen den eneste kilden til tilhørighet når de er på skolen, og uten den kan man risikere å ende opp med elever som sitter alene i friminuttene uten noen form for sosialisering eller fellesskapsfølelse.

Ifølge en undersøkelse gjennomført av Norstat oppgir unge i alderen 15-19 år at de kommuniserer mer digitalt enn ansikt-til-ansikt med vennene sine (Worren et al., 2015). Det er ingen grunn til å tro at denne digitale trenden skal snu, og i en tid der den digitale kommunikasjonen virker å være den viktigste er det lov å stille seg spørsmålet om skolen bør innføre mobilforbud som muligens er med på å undergrave denne kompetansen. De digitale

innvandrerne er vokst opp med en hverdag dominert av den analoge kommunikasjonen, og da er det kanskje ikke så rart at flere lærere ønsker å løfte frem denne typen kompetanse i skolehverdagen. Men er dette riktig ovenfor elevene? Hvis det er den digitale kommunikasjonen som dominerer i dagens samfunn, og som etter all sannsynlighet vil fortsette å gjøre det i fremtiden, bør ikke skolen heller fokusere på denne typen kompetanse? Denne typen kompetanse er definitivt viktig, og man skal ikke lete lenge på sosiale medier eller i kommentarfelt for å finne digitale innvandrere uten tilstrekkelig kunnskap om digital kommunikasjon, som bruker emojis på feil måte og ikke forstår den digitale kulturen der både netttroll og falsk informasjon flourer. Ifølge Opplæringslova (1998, §1-1) er skolens oppgave å gjøre elevene til kompetente medborgere som skal kunne klare seg selv i voksenlivet og delta i samfunnet, og da må det jo være hensiktsmessig å gi de den kompetansen som faktisk dominerer i livet utenfor skolen og som de faktisk får mest bruk for.

Både Janne og Kjetil ønsker selvfølgelig å få bort nettmobbing fra skolen, men ut ifra intervjuene kan man tolke det som at de har to vidt forskjellige fremgangsmåter for å nå dette målet. Janne ønsker å fjerne elevenes tilgang til mobilen på skolen, og dermed fjerne muligheten til å spre bilder av hverandre og sende trakasserende meldinger. En fare ved en slik tilnærming er at man risikerer å bare forskyve problemet ut av skolen og inn i fritiden. Som Opplæringslova (1998, §1-1) forteller oss har skolen et dannelsesansvar ovenfor elevene og skal utstyre de med sunne holdninger og verdier som skal gjøre de til gagns mennesker, og det kan dermed tolkes som en ansvarsfraskrivelse å forskyve mobilproblematikken ut av skolen. Det kan jo selvfølgelig argumenteres for at man kan lære om sunn bruk av mobilen og nettvett på skolen selv om man ikke tillater mobilbruk til annet enn pedagogisk bruk i timene. Dette samsvarer i imidlertid i liten grad med Schofield's (2017) tanker om at digital danning i stor grad handler om refleksjon over egne digitale vaner og Haugseth's (2013) påstand om at barn trenger å erfare aspekter ved sin egen mediebruk for å bli kompetente mediebrukere. Janne hevder at et mobilforbud kan hjelpe i kampen mot digital mobbing, men det er vanskelig å finne forskning som kan underbygge en slik oppfatning. Ifølge forskningen er det mye som tyder på at et mobilforbud kan ha motsatt effekt. Undersøkelsen fra NCES (2019) viste at skoler der et mobilforbud var innført hadde flere tilfeller av nettmobbing enn skolene uten forbud, og tallene fra EU kids-undersøkelsen (Staksrud & Ólafsson, 2019) viste at det er blitt mindre mobbing i løpet av de siste årene, selv om mobilbruken har gått opp. Dette kan tyde på at Janne baserer seg på erfaringer og synsing som muligens er farget av en generell

oppfatning og pågående debatt som maler et mørkere bilde av mobilen enn hva som kanskje er realiteten.

Jeg tolker Kjetil dit hen at i stedet for å fjerne mobilen helt mener han at vi heller bør fokusere på å lære elevene gode verdier og gjøre det trygt for hverandre. Noe man mister ved et forbud der elevene ikke kan bruke mobilen i friminuttene, er muligheten til å observere hvordan andre elever bruker mobilen. Ifølge Bandura (i Karlsdottir & Lysø, 2013) er nettopp observasjon av andre en viktig kilde til læring, og på skolen har man anledning til å observere mange jevnaldrende. Tall fra Tidsbruksundersøkelsen (Bufdir, 2018) viser at dagens unge ikke bruker like mye tid på sosialt samvær som før, og ved å fjerne mobilen fra skolen får de kanskje ikke anledning til å observere andres mobilvaner utenfor skolen annet enn over nettet. Unge har selvfølgelig muligheten til å lære av familie, men som Haugseth (2013) poengterer er dette ofte digitale innvandrere som ikke besitter de kunnskapene som trengs for å sosialisere barna i tilstrekkelig stor grad på den digitale arenaen. Bandura (i Karlsdottir & Lysø, 2013) trekker frem kompetanse og alder som viktige faktorer for modellene vi helst lærer av, og det er åpenbart at de fleste foreldre og lærere faller innenfor kategorien digitale innvandre og vil derfor score lavt på begge de nevnte kriteriene. Gjennom mobilen og internett har elevene selvfølgelig muligheten til å lære det tekniske, altså hvordan man bruker mobilen, men de får ikke anledning til å observere hvordan man rent praktisk behandler mobilen i samspill med andre mennesker for å skape en trygg atmosfære. Dette kan ses opp mot eksempelet der eleven til Kjetil spurte om å få ta et bilde da de var ute på tur. Ved at eleven fikk lov til å gjøre dette hadde Kjetil mulighet til å forklare denne eleven hvorfor det er viktig å spørre andre elever om det er greit at de blir tatt bilde av og andre verdier omkring mobilbruk. Dette vil igjen kunne oppfattes av de andre elevene som får anledning til å observere hvordan man går frem i slike situasjoner og eleven som tok bilde vil kunne fungere som en modell for de andre.

Som vi har sett viser altså flere undersøkelser at elevene sitter mye foran skjerm etter skoletid og ikke er like mye sammen med venner, og understøtter dermed Jannes oppfatning, men dette blir et argument som kan brukes begge veier. På en side blir det et argument for å fjerne elevenes tilgang til mobilen i friminuttene, slik at de blir tvunget til å øve seg på å være med sosiale ansikt-til-ansikt, men på den andre siden blir det et argument for å tillate elevene å bruke mobilen i friminuttene slik at elevene kan bruke hverandre som modeller og lære av hverandre gjennom observasjon.

Begge lærerne er tydelige på at de ønsker en type forbud som åpner opp for bruk av mobilen i undervisningen, og et slikt forbud definerer Chandler (2014) som «bruk til læring». Denne type forbud har flere fordeler, og Chandler fremhever blant annet at et slikt forbud åpner opp for et læringsmiljø der både lærere og elever kan lære av hverandre. Selv om de fleste barn og unge er kompetente og ansvarlige nettbrukere, vil det alltid være behov for voksenpersoner som bidrar med kunnskap, gode holdninger og ikke minst grensesetting (Thorvaldsen, 2010). På skolen og i klasserommet vil disse voksenpersonene være lærere, og for at elevene skal kunne utvikle digital folkeskikk må det foregå en form for samspill og motspill mellom disse, der man også erkjenner at elevene kan være med å vise vei for de voksne. Lærerne som underviser elevene vil ofte falle innunder kategorien digitale innvandrere og har ikke den samme digitale kompetansen som de unge (Haugseth, 2013), men ved et slikt forbud vil altså lærerne ha muligheten til å lære av de digitalt innfødte samtidig som læreren kan bidra med gode holdninger den andre veien. Klafki mente at det var viktig å ta hensyn til barnas perspektiv, samtidig som man ikke undervurderte perspektivet til den langt mer erfarne voksne når man skulle planlegge undervisning (Hohr, 2011). I en slik situasjon der man har tilgang på mobilen i timen vil man kunne ivareta elevenes perspektiv ved å la mobilen, som faktisk er ungdommens egen teknologi, være en del av undervisningen, samtidig som man vil anerkjenne lærerens perspektiv gjennom muligheten læreren har til å fremme gode holdninger og verdier rundt bruken av den.

En annen fordel ved et forbud som åpner for bruk av mobilen som en læringsressurs, er mulighetene det gir læreren til å relatere innholdet i undervisningen til elevene (Chandler, 2014). I Klafkis kategoriale danning er det nettopp forbindelsen mellom innholdet og elevenes dagligverden og forståelseshorisont som er nøkkelen til en god pedagogisk virksomhet som fremmer danning (Hohr, 2011). Hvis elevene ikke klarer å relatere seg til innholdet i undervisningen eller se verdien av det i hverken deres nåtid eller fremtid, vil forståelse være vanskelig å oppnå. Ved å ta mobilen ut av undervisningen kan man risikere å separere utdanningen fra den kulturen elevene lever i og dermed ikke ta hensyn til elevenes forståelseshorisont. Lærere vil ha dårligere forutsetning til å kunne koble undervisningen opp mot elevenes daglige liv, og det er ikke sikkert at elevene vil kunne relatere seg til stoffet som blir gjennomgått i klasserommet. Mobilen er en utrolig stor del av elevenes liv utenfor skolen, og det er nærliggende å tro at ved å bruke mobilen som en ressurs i timen vil de oppleve undervisningen som mer verdifull for deres nåtid og fremtid. Et slikt syn støttes også av

Silseth & Gilje (i Grefsgård, 2019) som påpeker at mobilen gir lærerne muligheten til å koble undervisningen opp mot elevenes erfaringer fra deres daglige liv.

Selv om Janne og Kjetil er klare på at mobilen må være tilgjengelig for bruk i undervisningen som en ressurs, er de tydelige på at de ikke ønsker fri bruk av den i timen. Janne argumenterer for at fri bruk av mobilen i timene ville ført til ufokuserte elever, og Kjetil mener grunnen til dette er at elevene rett og slett ikke har nok selvdisiplin til å følge med på undervisningen hvis de har muligheten til å bruke mobilen. Janne forteller at det finnes forskning som underbygger dette, og det kan godt tenkes at det er forskningen til Beland & Murphy (2015) hun sikter til. I denne forskningsrapporten kommer det frem at mobilen er en gjenstand for distraksjon hos elever på skolen, og at skoler med et totalt mobilforbud har bedre testresultater enn skoler uten noe forbud. Dette samsvarer med Janne og Kjetil sine uttalelser om at fri bruk av mobil i timen vil føre til ukonsentrerte elever, og dermed dårligere læringsutbytte. Samtidig er det viktig å understreke at denne forskningen ikke utelukker at mobilen kan bli brukt som en læringsressurs hvis den blir brukt på riktig måte, noe som Janne og Kjetil mener at den faktisk kan. Forskning har også vist at multitasking går utover konsentrasjonen, oppmerksomheten og produktiviteten (Haugseth, 2013). De digitale innfødte er ikke unntatt denne realiteten, og er heller ekstra utsatt for å miste konsentrasjonen når de er nødt til å dele oppmerksomheten mellom flere oppgaver samtidig. Elever som sitter i klasserommet og scroller gjennom nettaviser samtidig som de prøver å følge med på hva læreren sier vil derfor være mer ukonsentrerte, og mobilen vil i en slik situasjon føre til et dårligere læringsmiljø. Dette taler derfor for et forbud som begrenser elevenes mobilbruk i undervisningen, der læreren bestemmer når det er hensiktsmessig å bruke den til pedagogiske formål.

Kjetil fokuserer på dette med at man burde la elevene få litt frihet for å kunne øve seg på den friheten de vil få senere i livet, og dette understrekes av hans framsnakking av et mildere forbud der elevene har lov til å bruke mobilen fritt i friminuttene. Dette samsvarer godt med Schofield (2017) sine tanker omkring digital dannelse. Han argumenterer for at et viktig aspekt ved digital dannelse er det å kunne reflektere rundt sine egne digitale vaner, og forandre disse til det bedre. I skolesammenheng vil det være vanskelig for elevene å reflektere rundt sine egne mobilvaner hvis man blir fratatt mobilen gjennom hele skoledagen. Ved å frata dem mobilen, fratrar man dem muligheten til å begå feil eller feilvurderinger ved sin egen mobilbruk som de kunne reflektert over i ettertid og potensielt lært av. Elever trenger nemlig å erfare og utforske aspekter ved sin egen mediebruk for å bli trygge mediebrukere (Haugseth, 2013). Dette er også situasjoner som kan bli tatt opp av lærer i undervisningen slik at man får

til en samtale med elevene der man kan diskutere hva som eventuelt ble gjort galt, og hva man i så fall burde gjort i stedet. Klafki (i Hohn, 2012) la stor vekt på det eksemplariske i sin kategoriale danning, og han mente at det var de praktiske eksemplene som åpenbarte det kategoriale i undervisningen. Et mobilforbud vil kunne føre til et fravær av de gode eksemplene en lærer kan vise til i sin undervisning omkring mobilbruk. Ved å tillate mobilen vil det mest sannsynlig dukke opp et par uheldige situasjoner innimellom, men da har man i hvert fall muligheten til å ta lærdom av det og dermed fremme digital danning. Som Staksrud & Òlafsson (2018) sier vil barn bli mer utsatt jo mer de bruker nettet, men samtidig vil de opparbeide seg en erfaringsbase og kunnskap som gjør at de utvikler sin digitale motstandskraft.

Janne forteller at vi lever i en digital verden og at vi må følge med på utviklingen ved å bruke mobilen som en ressurs i klasserommet, men for å følge med på den digitale utviklingen må vi vel også anerkjenne at det har skjedd en utvikling på alle felt? Dagens unge kommuniserer ikke på samme måte som flesteparten av dagens lærere gjorde da de var på samme alder, og deres digitale hverdag ser helt annerledes ut. Janne ser på mobilen som en ressurs i undervisningen og det faglige, men hva gjelder dannelsen og det sosiale virker hun å ha en problembasert tilnærming til mobilen. Hun mener mobilen er med på å hindre sosial læring og kan brukes som et verktøy for mobbing og annet misbruk. Nærum (2019) har et godt poeng i et leserinnlegg når han hevder at alt kan misbrukes, og selv om elevene kan bruke blyanten til å kaste på hverandre har man ikke innført et blyantforbud. Det samsvarer godt med Kjetil sine tanker om at vi heller må lære å bruke mobilen på en god måte og han virker å ha en mer ressursbasert tilnærming til mobilen. Der Janne ser på mobilen som et verktøy for mobbing, ser han at den kan brukes som et sosialt verktøy som også kan være med å bidra til elevenes digitale danning. Thorvaldsen (2017) støtter et slikt syn og hevder at gjennom sin kommutative kraft kan nettet fungere som en aktiv dannelsesaktør.

Det finnes ikke veldig mye forskning som kan understøtte et mobilforbud i friminuttene, og ut ifra dette kan det virke som om Janne baserer mye av sitt syn på erfaringer og synsing. Det er mye som tyder på at Kjetil har rett når han sier at vi ikke baserer oss på forskning, men på subjektive meninger, og jeg tror det ligger veldig mye i det Staksrud (2017) sier: «Mediene er noe vi alle har direkte og personlig erfaring med, og derfor blir ofte forskningsfunn satt i relieff av egne, personlige erfaringer.» Man skal ikke bagatellisere meningene til de som faktisk er til stede på skolen og ser hvordan et mobilforbud faktisk fungerer, men jeg tror mye av skepsisen kommer av usikkerhet rundt konsekvensene og egne preferanser. I møte med slik

usikkerhet rundt konsekvenser for barn vil de fleste komme til den konklusjonen at et forbud er det sikreste alternativet (Staksrud, 2017). Alle ønsker jo det beste for elevene, men som vi har sett er det rett og slett ulike meninger om hva dette «beste» faktisk er.

Avslutning

Det virker å være en enighet blant lærerne at man trenger klare regler for mobilbruk i skolen på visse områder. Begge ser på mobilen som en ressurs som kan brukes i undervisningen, men de ønsker samtidig restriksjoner mot fri bruk av den da dette kan føre til ufokuserte elever..

Det er derimot mer uenighet om hvor vidt mobilen bør forbys i friminuttene, om den kan brukes som en ressurs i dannelsen av elevene, og hva som faktisk menes med sosial kompetanse. Den ene læreren virker å fremme et problembasert syn der mobilen står i veien for elevenes sosiale læring og danning, og kan misbrukes til mobbing og til å spre utrygghet. Den andre læreren velger heller å se på mobilen som en ressurs, som kan bidra til sosialisering av elever som sliter med ansikt-til-ansikt-kommunikasjon og være en viktig dannelsesaktør i den digitale tidsalderen vi lever i. Selv om det meste av forskningen og drøftingen i denne oppgaven peker mot at sistnevnte syn er det mest korrekte fra et pedagogisk ståsted, vil det ikke nødvendigvis være like svart-hvitt i praksis, og jeg ville ikke blitt overrasket om det er Jannes syn som er det mest utbredte blant lærere i dagens skole. Som Knut Nærum (2019) påpeker i sin kronikk kan vi ikke bare feie mobilen under teppet og late som den ikke finnes. Mobilen er en teknologi som er kommet for å bli og vi er nødt til å lære å bruke den på en god måte. Skolen har et ansvar for å finne gode løsninger som legger til rette for nettopp dette, og et kategorisk forbud kan ses på som en fraskrivelse av dette ansvaret.

Gjennom arbeidet med denne bacheloren har jeg virkelig fått satt meg inn i mobildebatten som raser i dagens skolepolitikk, og jeg skjønner hvorfor dette er en diskusjon som skiller folket. Jeg har lært veldig mye om mobilbruk i skolen i løpet av de siste månedene, men jeg sliter likevel med å ta et klart standpunkt. På lik linje med Janne ønsker jeg ikke verken en skole eller et samfunn der alle sitter med nesa ned i mobilen, men på en annen side tror jeg man mister en viktig ressurs i den digitale dannelsesprosessen ved å fjerne den, og at et forbud derfor ikke er veien å gå. Det er ingen tvil om at mobilen kan være en enorm ressurs med mange muligheter hvis den blir brukt på riktig måte, og det vil være dumt å ikke benytte oss av dem! Jeg tror mye av løsningen kan være enda mer forskning rundt konsekvensene av mobilbruk, som forhåpentligvis kan være med på å frikjenne mobilen fra det negative stemplet den har fått, og kanskje kan være med på å fjerne litt av skepsisen til denne nye teknologien.

Referanser

Aalen, I. & Enli, G. (2018, 14. mai). Sosiale medier. I *Store norske leksikon*. Hentet fra https://snl.no/sosiale_medier

Beland, L. & Murphy, R. (2015). Communiation: Technology, distraction & student performance. *CEP Discussion Paper No 1350*.

Bufdir. (2018, 17. september). Sosialt samvær. Hentet fra https://www.bufdir.no/Statistikk_og_analyse/Oppvekst/Fritid/Sosialt_samvar/

Chandler, C. (2014, 27. mars). *Cell phone use at school: Which policy should you use?*. Hentet fra <http://web.magnushealth.com/insights/cell-phone-use-at-school-policies>

Castellacci, F. & Tveito, V. (2018). Internet use and well-being: A survey and a theoretical framework. *Research Policy*. Hentet fra <https://doi.org/10.1016/j.respol.2017.11.007>

Grefsgård, U. (2019, 26. mars). Frikjenner bruken av mobiltelefon i klasserommet. Hentet fra https://www.uv.uio.no/iped/forskning/aktuelt/aktuelle-saker/2019/mobiltelefoner-i-klasseromet.html?fbclid=IwAR0jeyHX51e3NuaSDZYraYtGgwIuICpUoEOng6WavVvS_h5GSjxYONlmzvE

Gullestad, F.H. (2018, 25. august). Folket vil ha mobilforbud. *Klassekampen*. Hentet fra <https://www.klassekampen.no/article/20180824/ARTICLE/180829980>

Gustavsson, B. (2009). *Utbildningens förändrade villkor - nya perspektiv på kunskap, bildning och demokrati*. Stockholm: Liber.

Haugseth, J.F. (2013). *Sosiale medier i samfunnet*. Oslo: Universitetsforlaget.

Haugseth, J.F. (2017). En mediepedagogisk samtidsdiagnose: Digitale ferdigheter i mediereguleringens tidsalder. I Frantzen, V. & Schofield, D. (Red.), *Mediepedagogikk og mediekompetanse: Danning og læring i en ny mediekultur*. Bergen: Fagboksforlaget

Hohr, H. (2011) Kategorial danning og kritisk-konstruktiv didaktikk – den didaktiske tilnærmingen hos Wolfgang Klafki. I K. Steinsholt & S. Dobson (red.), *Dannelse. Introduksjon til et ullent pedagogisk landskap*. Trondheim: Tapir Akademisk Forlag.

Hovdenak, S. S. & Stray, J. H. (2015). *Hva skjer med skolen*. Oslo: Fagbokforlaget.

Hygen, B. W., Zahl-Thanem, T. , Wichstrøm, L. , Belsky, J. , Stenseng, F. , Kvande, M. N. and Skalicka, V. (2019), Time Spent Gaming and Social Competence in Children: Reciprocal Effects Across Childhood. *Child Development*. doi:[10.1111/cdev.13243](https://doi.org/10.1111/cdev.13243)

Karlsdottir, R. & Lysø, H. I. (2013). *Læring, utvikling og læringsmiljø*. Akademika forlag.

Larsen, A. K. (2017). *En enklere metode* (2. utg.). Bergen: Fagbokforlaget.

MTFOUGHY. (2016, 28. juni). Computer mediated communication (CMS) and its effect on interper. Hentet fra <https://www.weibo.com/ttarticle/p/show?id=2309403991278172944128>

NCES. (2019, januar). *Cyberbullying and cell phone policy in U.S. primary and secondary schools*. Hentet fra <https://nces.ed.gov/datapoints/2019053.asp>

NESH. (2016). *Forskningsetiske Retningslinjer for Samfunnsvitenskap, Humaniora, Juss og Teknologi*. Oslo: Norwegian National Committees for Research Ethics. Hentet fra https://www.etikkom.no/globalassets/documents/publikasjoner-som-pdf/60125_fek_retningslinjer_nesh_digital.pdf

Newtechnocomm. (2016, 5. mars). Advantages and disadvantages of computer mediated communication. Hentet fra <https://newtechnocomm.wordpress.com/2016/03/05/advantages-and-disadvantages-of-computer-mediated-communication-in-the-context-of-unimas-students-and-staff/>

Nilsen, V. (2012). *Analyse i kvalitative studier: Den skrivende forskjeren*. Oslo: Universitetsforlaget

NSD. (2018, 3. oktober). Må jeg melde prosjektet mitt?. Hentet fra https://nsd.no/personvernombud/meld_prosjekt/index.html

Nærum, K. (2019, 9. februar). Ja til valp i skolen. *Dagbladet*. Hentet fra <https://www.dagbladet.no/kultur/ja-til-valp-i-skolen/70746789>

Opplæringslova. (1998). Lov om grunnskolen og den videregående opplæringa (LOV-1998-07-17-61). Hentet fra https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1998-07-17-61#KAPITTEL_1

Schaubert, V. (2019, 27. januar). Først da Mats var død, forsto foreldrene verdien av gamingen hans. Hentet 15.03.19 fra https://www.nrk.no/dokumentar/xl/forst-da-mats-var-dod_-forsto-foreldrene-verdien-av-gamingen-hans-1.14197198

Schofield, D. (2017). Digital danning i skolen: Etikk, ansvar og refleksiv kompetanse. I I Frantzen, V. & Schofield, D. (Red.), *Mediepedagogikk og mediekompetanse: Danning og læring i en ny mediekultur*. Bergen: Fagboksforlaget

Staksrud, E. (2017). Digital sosial kompetanse. I Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Red.), *Oppvekstrapporten 2017*. Hentet fra http://kriminalitetsforebygging.no/wp-content/uploads/2017/04/Oppvekstrapporten_2017.pdf#page=77

Staksrud, E. & Ólafsson, K. (2019). *Tilgang, bruk, risiko og muligheter. Norske barn på Internett. Resultater fra EU Kids Online-undersøkelsen i Norge 2018*. EU Kids Online og Institutt for medier og kommunikasjon. Universitetet i Oslo.

Thorvaldsen, S. (2010). Dannelse i en digital nettalder. I Brekke, M. (Red.), *Dannelse i skole og lærerutdanning*. Oslo: Universitetsforlaget

Worren, V.K., Vignæs, M. K. & Senel, E. (2015, 1. august). Tenåringer kommuniserer mer digitalt enn ansikt til ansikt. Hentet fra <https://www.nrk.no/norge/tenaringer-kommuniserer-mer-digitalt-enn-ansikt-til-ansikt-1.12480922>

